

Andrzej Żaki

Santa Cruz

Informator Archeologiczny : badania 10, 347-348

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

glastej nie dają podstaw do bliższej klasyfikacji kulturowej i chronologicznej obiektu /pobrane próbki węgla drzewnego okazały się zbyt skąpe do analiz C-14/. Najogólniej można przyjąć - biorąc też pod uwagę fakturę murów - że chodzi tu o małe, umocnione osiedle przedkolumbijskie. Przypuszczalnie spełniało ono także funkcję strażnicy, za czym przemawiają jego strategiczne walory: doskonały wgląd w dolinę Llanganuco z dwoma jeziorami i dwiema bocznymi dolinkami oraz położenie bezpośrednio pod przełęczą Portachuela Llanganuco, otwierającą drogę na wschodnią stronę Białej Kordyliery w kierunku Marañonu.

Jest bardzo możliwe, że to właśnie stanowisko zostało odkryte w roku 1970 przez polskich andyistów grupy inż. Furmaniaka /dr A. Bilczewski i A. Chytróś-Furmanikowa/, podejmujących stąd wspinaczkę na Huascarán.

W łączności ze wspomnianymi badaniami przeprowadzono rekonasans szerszej strefy Callejón de Huaylas celem przygotowania prac wyprawy Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi oraz ćwiczeń studentów Uniwersytetu San Marcos w Limie /seminarium poświęcone archeologii gór i fenomenom dawnego osadnictwa andyjskiego/. W rezultacie uzyskano informacje o 60 nieznanych dotąd stanowiskach, z czego 23 zinventaryzowano lub wstępnie zbadano. Na szczególną uwagę zasługuje odkrycie mauzoleum kamiennego pod Santa Cruz /zob./ oraz zarejestrowanie śladów wielokilometrycznych kanałów irygacyjnych koło słynnego Canon del Ítato, będących jednym z największych dzieł inżynierii wodnej w Andach.

Zabytki ruchome z wszystkich badań złożono w Muzeum Regionalnym w Huaraz.

SANTA CRUZ

Polskie Badania Archeologiczne
University Nationale Mayor
de San Marcos w Limie

Badania prowadził prof. dr Andrzej Żaki. Pierwszy sezon badań. Mauzoleum z okresu VI-X w.

Zabytek leży w pasmie Cordillera Blanca, na grzbiecie dźwigającym się od wioski Santa Cruz ku szczytom: Huamampinta, Llamacorrall i Aguja Nevado /ten ostatni 5888 m/. Współ z kilku innymi stanowiskami; ciągnącymi się na przestrzeni mniej więcej kilometra, reprezentuje on duży zespół osadniczy, określony - od nazwy miejscowej - mianem Katyama. Odkryty został w toku VII etapu Polskich Badań Archeologicznych w jesieni 1976 r.

Jest to stosunkowo mało zniszczony budynek kamienny, wolno stojący, wzniesiony na rzucie prostokąta o wymiarach 11,4 x 7,6 m przy wysokości około 5,8 m. Częściowo zachowany dach, również kamienny, był dwu - lub czterospadowy. Ściany zewnętrzne zdobione były czterema ciosanymi kamieniami z motywem głowy zwierzęcej /drapieżnik z wyszczerzonymi zębami/, wydobytymi z muru przez ludność miejscową, lecz szczęśliwie ocalałymi.

Wnętrze budowli składa się z 14-18 pomieszczeń różnej wielkości, spiętrzonych w trzech poziomach /dokładniejsze jego rozpoznanie uniemożliwiła groźba runięcia murów/. Stropy wykonane są z długich płyt kamiennych. Jedyne widoczny otwór wejściowy /możliwe, że pierwotnie było ich więcej/ oraz otwory w murach działowych mają obramowania ciosowe. Wewnątrz rozwleczone kości ludzkie wielu osobników.

Mauzoleum wznosi się po środku terenu wyrównanego do prostokąta 13,5 x około 18-21 m, podmurowanego wysoko od strony zachodniej. Po stronie południowej widoczne ruiny murów nieokreślonej budowli,

Analogie w słynnych budowlach w Wilkawain pod Huaraz /zwanych przez W.C. Bennetta świątyniami, templos/ tudzież elementy dekoracji plastycznej sugerują związek nowo odkrytego mauzoleum z okresem pełnego rozwoju kultury Recuay, najpóźniej zaś z jej schyłkiem. Roboczo można zamykać chronologię zabytku pomiędzy rokiem 500 a 1000.

Zabytki ruchome z tego stanowiska oraz kilku dalszych, odkrytych w okolicy Santa Cruz, złożono w Muzeum Regionalnym w Huaraz.

Przewiduje się konserwację obiektu i włączenie go do strefy turystycznej Callajonu de Huaylas.

S U D A N

DONGOLA

Polska Stacja Archeologii
Śródziemnomorskiej
w Kairze

Badania prowadził dr Stefan Jakobielski. Finansowała Polska Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej w Kairze. Jedenasty sezon badań. Metropolia chrześcijańska.

Głównym celem kampanii było zabezpieczenie unikalnego na tym terenie zespołu malowideł ściennych, których odkrycie było rewelacją poprzedniego sezonu. Wykopaliska prowadzone były na skraju zabudo-